

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Q. 222. Quid liceat illi, cui committitur, ut emat, vendat, solvat, negotietur pro altero.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

Q. 221. Quid circa famulos sit addendum. R. 1037

Hæc pauca:

§. I. Si famulus peractis operis à domino præceptis extraordinario labore lucretur aliquid, potest sibi retinere, ita *Mol. Fag. Nav. Burghab. cent. 2. cas. 50.*: Ratio est, quia est capax dominii, & vñ contractus tenetur tantum ad operam à domino præscriptam: Quod etiam aliquo modo dici potest de mancipiis, quia possunt etiam habere aliqua jura contra dominum, uti cum aliis *Molin.*, potestque videri *Ill. t. 4. d. 2. q. 3. a. 3.*

§. II. Famuli, secundum *S. Thom. Ar. Fill. Cõn. Tur. Burgh. cent. 3. cas. 92.* & alios, licitè è rebus domini aliquid erogan, 1. In extrema necessitate proximi. 2. De rebus sibi designatis ad victum, si paucioribus contenti sufficiant ad labores. 3. Si detur modicum, non admodum frequenter. 4. Si adsit consensus saltem interpretativus aut prudenter præsumatur rati habitio; quod tum est, si ipsis commissa sit administratio. 5. Quando dominus non potest esse rationabiliter invitus, de quo sint satis certi, uti si res alioquin malè periret. Quoad hæc tamen potius restringenda est quàm laxanda famulorum libertas, cum alioqui sæpe excedant.

Q. 222. Quid liceat illi, cui committitur, ut emat, vendat, solvat, negotietur pro altero. R. In his procedi debet secundum voluntatem committentis, de qua præsumi debet secundum consuetudinem, & consideratis circumstantiis rerum ac personarum: in dubio autem de intentione committentis, videtur præsumi posse secundum sequentia.

§. I. Si tibi committatur, ut alteri emas triticum, vel indeterminatè justo pretio, vel determinatè maldrum tribus aureis, tu verò industrius, emas duobus & medio, non poteris hunc medium aureum

Rr 2

retine-

retinere, quia emptionem fecisti nomine alterius, qui ex iustitia nihil debet illi tuæ industriæ, quam non conduxit, sed tu liberè posuisti, *Hann.* de just. t. 10. n. 683. *Sporer* t. 6. c. 5. n. 39. Si tamen fecisti expensas, ut minoris emereres vel pluris venderes, v. g. si ideo iveris ad remotam urbem, poteris tibi hoc compensare ex lucro, certò enim præsumitur esse talis consensus domini, quando sic procuratur lucrum, uti notat *Tamb.* l. 8. t. 3. c. 7. §. 9. n. 10. Imò *Lugo* de just. d. 26. n. 153. putat id semper præsumi posse, si vendideris cum lucro supra pretium assignatum, nec tibi pretium laboris decernatur, tu autem adhibueris extraordinariam diligentiam: sed imprimis rectè excipiunt *Tamb.* n. 6. & *Sporer* n. 37., nisi committens putarit te gratis facturum, aut ab alio sine pretio faciendum fuisset: deinde diligentiam illam liberè posuisti, ergo non potes tibi pro libitu mercedem attribuere, sed vel pete mercedem illam, vel expecta gratitudinem.

1041 §. II. Si tibi committatur venditio equi pro 50. aureis, & vendas pro 52., non poteris hos duos retinere, quia pretium est tibi determinatum, ne venderes infra, non autem ut non venderes supra, nisi aliud colligeretur ex verbis vel circumstantiis, *Hann.* supra, *Illf.* t. 4. d. 2. n. 404. E contra si dominus voluerit equum jam vendi pro 50., jam autem non possis vendere carius, sed speres te postea posse, licitè emes illum tibi pro 50., ut postea vendas quanti poteris, & hoc, quod erit supra 50., erit tuum, *Lugo* n. 150. *Spor.* n. 39.; Signum autem, quòd tibi emas, est, si in te suscipias periculum aliaque onera, quæ sequuntur dominium equi, ita ut si pereat, velis illum perire tibi, &c. *Lug.* n. 152.

1042 §. III. Si Titius à te petiit, ut emas ipsi equum ad summum pro 50., & tu casu invenias equum pro

45., eumque bonâ fide tibi prius emas, quærasque etiam venalem pro Titio, & postea non inveniens alium, hunc illi revendas pro 50., excusant te *Lugo* n. 151., & *Spor.* suprâ, saltem si non eras famulus nec conductus, sed gratuitò acceptâras commissiõnem, quia non tenebaris propter alterum negligere illam occasionem emendi tam parvo pretio equum casu oblatum: si autem eras famulus vel mercede ad hoc conductus, meritò non excusant te *Sporer*, *Less.* in auct. v. *Restitutio* cas. 8. & 9. *Tamb.* n. 8., quia tum obligaberis primam emptionem facere pro Titio.

§. IV. Si missus ad emendum, merceris rigidè, & quod de pretio communi detrahis, tibi retineas, facis injuriam, quia cum nomine committentis merceris & emas, quod detrahis, manet ipsi: excusatur tamen ancilla, si hoc, quod semel de pretio detrahit, conservet, ut aliâ vice, quando carius cogetur emere, per hoc suppleat, si soleat ab hera reprehendi, eò quòd justo carius emat, hanc enim reprehensionem injustam subire non tenetur, neque hera potest esse rationabiliter invita circa eam retentionem, cum totum illud residuum postea in ejus commodum impendatur. 104

§. V. Quamvis vendentes sartoribus remittant aliquid de pretio, possintque sartores aliquando aliquid inde retinere, uti habet *Busenb.* p. 2. n. 927. referendus, tamen si sartores illi poterant minori pretio alibi emere, injuriam faciunt, uti rectè *Molin.* *Lugo* n. 153. *Spor.* suprâ, & *Illf.* 104

§. VI. Si dominus commiserit famulo 100. aureos, ut his debitum solvat creditori, & hos aureos commutet famulus cum lucro, sicque per aliam monetam satisfaciât creditori, communiter nulla fit injuria, sed hoc lucrum est famuli, quia est fructus industriæ, qui non acquiritur alteri, *Molin* *Ragin.* 104

Rebel. Lugo d. 28. à n. 24. Less. l. 2. c. 23. n. 18. Laym³ l. 3. t. 4. c. 19. n. 5. Sporer t. 6. c. 6. n. 46. Dabuntur tamen aliquæ limitationes p. 2. n. 1036. Ex eadem ratione docent *Beja p. 1. cas. 42. Diana* aliique cum *Lugo* suprà, thesaurarium vel quæstorem, si domino inscio negotietur cum ejus pecunia, posse sibi retinere lucrum, si id faciat sine præjudicio & periculo domini, quia cum pecunia de se non sit fructifera, fructus ex ea censetur esse industriæ.

046

§. VII. Si Titius numeravit Cajo 100. aureos dandos Officiali bellico pro redimendo incendio suæ domus, Titius autem Officiali gratus id sine pecunia exoret, non potest hos 100. aureos sibi retinere nisi aliunde constaret Titium hos obtulisse ad averendum quocunque tandem modo incendium: ratio est, quia Titius præsumitur numerasse illos aureos, quod putaret non esse alium modum placandi Officialem, quem si credidisset solis verbis posse molliri, petivisset interpellationem Caji, tumque contraxisset de pretio pro opera illa, aut postea, si voluisset, ex gratitudine donasset.

047

§. VIII. Si Factor Mercatoris Amstelodamensis existens Coloniae transigat cum Gabellariis, ut omnes merces sui Principalis sint liberæ pro integro anno, v. g. pretio 30. dalerorum, cum tamen gabellæ, si singulatim solvi debuissent, excurrissent ad 50., si hic Factor habuit commissionem, ut sic contraheret, patet facere injuriam retinendo sibi hoc lucrum, quia contraxit nomine Principalis; si autem commissionem non habuit, *Less. l. 2. c. 33. d. 11. Dicast. l. 2. t. 10. d. 3. dub. 11.* dicunt lucrum esse ipsius, quia nomine suo emit jus gabellarii ad exigendas pro singulis vicibus gabellas: limitat rectè *Lugo d. 36. n. 50.*, nisi mercatores alii soleant communiter ita transigere cum gabellariis, tum enim etiam ad

ad hoc tenebitur Factor nomine sui Principalis, quia censetur se obligasse ad industriam ab aliis communiter adhiberi solitam.

Ex dictis solvitur hic Casus. Cajus Titii Quæstor, prævidens certò futurum, ut Titius redimat censum millenorum, quem debet Sempronio, ex se obnunciat Sempronio, uno anno antequam id mandet aut resciat Titius, qui postmodum per Cajum reddit Sempronio millenos, & adjicit hujus ultimi anni pensionem; hanc autem sibi retinet Cajus. *Quæritur* an justè. Videtur, quòd justè, quia est fructus industriæ Caji: sicuti si pecuniam Titii exposuisset ad ludum, lucrum fuisset ipsius. *Respondi*, non justè, quia fructus ille provenit ex obnunciatione temporè facta, sed hæc facta est nomine Titii, si enim non processisset ex præsumpta voluntate Titii, fuisset invalida, cum Cajus non haberet disponere de re sua, adeoque Sempronio adhuc deberetur illa pensio, ergo fructus ille provenit ex actione, moraliter Titii, ergo fructus est Titii, qui solas gratias debet Cajo, quia rem ejus benegeffit. Simile est, si quis mandaret Procuratori suo millenos poni ad censum A pro 40. annis, & Procurator posuisset ad censum B. pro 50. annis, utique Procurator non posset hos decem annuos sibi retinere, quia censum B. celebrasset nomine & pecuniâ mandantis, ergo fructus totus esset Mandantis. Aliud simile est in ancilla, uti n. 1043. dictum est. De ludo, disparitas est manifesta, nam hunc contractum Cajus suo, non Titii nomine, celebrat.